

ИВАН ВАЗОВ И НЕГОВОТО ТВОРЧЕСТВО

Между редицата писателски индивидуалитети, които запълнят рамките на нашата книжовна история през последните петдесет години, Иван Вазов е най-яркия, най-пълния и най-всестранния представител на българската художествена литература. В този дълъг период време, наред с Вазова, в отделни области на художественото творчество — особено в областта на лириката и епоса — изпъкнаха нови, твърде силни и плодотворни таланти, които углжиха сферата на поетическите прозрения и създадоха по-индивидуални средства за израз, ала по-ширината на вдъхновението и по-обсега на възсздаването те остават далеч зад него. Една съществена разлика в темпераментите и в маниера на творчеството обособява Вазова твърде резко от неговите по-млади съвременници: докато те — кой в по-малка, кой в по-голяма степен — поставяха за цел на творчеството си да изживеят своята индивидуалност, Вазов, напротив, виждаше в последната само едно средство, за да изживее и отрази колективната българска действителност. Тая насока в творчеството на Вазова, следвана почти неуклонно, бе плод не толкова на личния му темперамент, — защото в произведенията му не рядко изпъкват примери на вещи изнесени индивидуални преживявания, — колкото на едно съзнателно и твърде ясно установено отношение към високото социално призвание на писателя, изразявано не веднаж в моменти на самооткровения от страна на поета:

Отъ раннитѣ си младини живѣхъ
За менъ си не, а за народа,
Отъ раннитѣ си младини запѣхъ
За родина и за свобода.

Въ духа на цѣли поколения лѣхъ
Любовъ къмъ своето, вѣра въ себе.
Отреченъ и охуленъ се видѣхъ,
Българю, че любяхъ тебе;

Вмѣниха ми пѣснитѣ въ тежкѣ грѣхъ,
Пророци на ученья нови,
А ази сѣ изъ моя пѣть вървѣхъ,
Отфърляхъ чуждитѣ окови.